

Econder |

International Academic Journal

[Econder], 2018, 2 (2): 250/271

Ahmet Davutoğlu Dönemi Türk Dış Politikası

&

The Period Of The Ahmet Davutoğlu Foreign Policy

Burçin Hafize TARCAN, Hilal AKGÜLLER, Kübra IŞIK
Uluslararası Politik Ekonomi Yüksek Lisans, Karabük Üniversitesi, Sosyal
Bilimler Enstitüsü/
Master in International Political Economy, Karabuk University, Social
Sciences Institute
burcintarcan@gmail.com , Orcid ID: 0000-0003-1698-4967,
hilalakguller@gmail.com , Orcid ID: 0000-0002-9003-7573,
ikubra26@gmail.com, Orcid ID: 0000-0002-4833-2544

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types : Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received : 7.8.2018
Kabul Tarihi / Accepted : 31.12.2018
Yayın Tarihi / Published : 31.12.2018
Yayın Sezonu : Aralık
Pub Date Season : December
Cilt / Volume: 2 Sayı – Issue: 2 Sayfa / Pages: 250-271

Atıf/Cite as: Tarcan, B , Akgüller, H , Işık, K . (2018). Ahmet Davutoğlu Dönemi Türk Dış Politikası. Econder Uluslararası Akademik Dergi, 2 (2), 250-271. Retrieved from <http://dergipark.gov.tr/econder/issue/40036/451590>

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software. <http://www.itobiad.com/>

Copyright © Published by Hayrettin KESGİNGÖZ- Karabuk University, Karabuk, 78050 Turkey. All rights reserved.

Ahmet Davutoğlu Dönemi Türk Dış Politikası

Öz

2009 yılında Dışişleri Bakanı olarak göreve gelen Ahmet Davutoğlu, 7 yıl görev süresi boyunca çok yönlü dinamik dış politika yürütmüş dış politikada önemli değişikliklere sebep olmuştur 2010'da ve 2012'de başka ilkeler de eklemiş ve yola devam etmiştir. Türkiye'nin uluslararası sistem içerisindeki duruşunu ve kimliğini belirleyen bu dış politika ilkeleri olmuş, bu ilkeler büyük oranda dış politikaya kaynaklık etmiş ve yön vermiştir. Çalışmada aynı zamanda bu dönemde Yunanistan ile yaşanan sıkıntılar, Ermenistan ile geliştirilmeye çalışılan ilişkilere ve İsrail'le olan görüşmeler ve bu kapsamda Filistin'e verilen destek dile getirilip, Avrupa Birliği ile olan önemli zirveler, küresel ve büyük güçlere karşı Birleşmiş Milletler'deki eşitsiz yapıya karşı çıkması, yakın çevresindeki anlaşmazlıklarda arabuluculuk yapması ve komşularına karşı sorunları çözüme politikası incelenecek olup Ahmet Davutoğlu dönemi ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ahmet Davutoğlu, Türk Dış Politikası, Dış Politika İlkeleri, Arabuluculuk Politikası, Küresel Güç.

The Period Of The Ahmet Davutoğlu Foreign Policy

Abstract

Ahmet Davutoglu, who came as a foreign minister in 2009, During 7 years of duty multi-faceted dynamic foreign policy caused significant changes in foreign policy. In 2010 and 2012, he added other principles and continued on the road. This was Turkey's foreign policy principles that determine the position and identity in the international system. These principles have largely been the source and direction of foreign policy. At the same time, the problems experienced with Greece in this period, the relations that are being developed with Armenia and the discussions with Israel and the support given to Palestine in this context The important summit with the European Union, Ahmet Davutoglu period will be discussed in order to mediate disagreements over the unequal structure in the UN against global and major powers, to mediate disputes in the near vicinity and to solve problems against neighbors.

Keywords: Ahmet Davutoğlu, Turkish Foreign Policy, Foreign Policy Principles, Mediation Policy, Global Power.

Ahmet Davutoğlu Dönemi Türk Dış Politikası

Econder |

ECONDER
International Academic Journal
[Issn: 2602-3806]

Cilt / Vol : 2,
Sayı/Issue: 2,
2018

Giriş

Ahmet Davutoğlu, 2003 yılında dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın dış politika baş danışmanı olmuş daha sonra da dışişleri bakanı olmuştur. Fakat dışişleri bakanı olmasa dahi baş danışman olması sebebiyle AKP dış politikasını yönlendirmiştir. Davutoğlu'nun daha önce yazdığı "Stratejik Derinlik" adlı kitabı yeni dış politikayı anlatan bir belgedir. Çünkü Davutoğlu, bu kitaptaki teorileri göreve geldiğinde pratiğe dökmeye çalışmıştır. Ahmet Davutoğlu 1 Mayıs 2009'dan 29 Ağustos 2014'e kadar Dışişleri Bakanlığı yapmış, 28 Ağustos 2014'ten 24 Mayıs 2016'ya kadar ise Türkiye'nin 26. Başbakanı olarak görevini sürdürmüştür. Davutoğlu, Türkiye'nin jeopolitik konumu ve tarihsel mirasını referans alarak bölgesinde "merkez ülke" olabileceğini dile getirmiştir. Yine Türkiye'nin "arabuluculuk rolü" ile bölge ülkelerinin sorunlarında rol oynaması gerektiğini önemle vurgulamıştır. Türkiye'nin ABD ve AB ile ilişkilerini ilerletmeye devam etmesi ve Ortadoğu, Balkanlar, Afrika ve Kafkasya bölgesinde bulunan ülkelerle de diplomatik açılımlar yaparak ilişkilerini geliştirmesi gerektiğini savunmuştur. (Deniz ve Özcan, s. 4) Bu düşüncelerle daha aktif, bağımsız ve çok taraflı bir dış politika izlemeye çalışılmıştır. (İnat, Aslan, Duran, 2017; s. 9) Davutoğlu dönemiyle birlikte ekonomi temelli bölgesel ilişkiler de dış politika öncelikli olmuştur. (Balcı, 2015; s. 287) Bu dönem dış politika araçları kapsamında yumuşak güç unsurları, yani sivil, sosyo-kültürel araçlar kullanılmış ve proaktif ile ritmik bir diplomasiye dayalı anlayışla hareket edilmeye çalışılmıştır. Türkiye'nin özellikle bu dönem Davutoğlu söylemleri ile hareket ederek Ortadoğu'ya dair iddialı dış politikası itidalini kaybetmiş ve ihtirastlı bir dış politikaya, arabozucu ve kutuplaştırmacı bir görünüme bürünmüştür. (Kurubaş, 2014; s. 1416-1417) Bu dönem yürütülen dış politikalar bir müddet sonra Batı ile yürütülen politikalarla ters düşmeye başlamış, bunun üzerine Ortadoğu ile yaklaşmanın başlaması üzerine de çok eleştiri alınmıştır. (Kaya, 2015; s. 73) Çalışmanın amacı Davutoğlu dönemi kabul edilen ve uygulamaya geçirilmeye çalışılan temel dış politika ilkelerini incelemek ve bölge ülkeleriyle yürütülmeye çalışılan ilişkiler incelenip bu konuda yapılan eleştirileri irdelemektir.

1. Davutoğlu Dönemi Dış Politika İlkeleri

Ahmet Davutoğlu'nun dış politika anlayışı, akademisyenlik yaptığı dönemde, danışmanlık ve bakanlık döneminde yazdığı makalelerine ve kitaplarına yansımıştır. (Tuğtan, 2016; s. 13) Dönemin dış politika düzenleyicisi ve danışmanı olan Ahmet Davutoğlu'na göre üç tane metodolojik ve beş tane de

operasyonel ilkeler vardır. Bu ilkeler dış politikada öncelikli olmuş ve bunlar baz alınarak hareket edilmiştir. Bunlardan üç metodolojik dış politika ilkesi şunlardır:

Vizyon Sahibi Dış Politika (Vision Holder Foreign Policy) : Bu politikaya göre olayları izleyen ve ona göre tavır alan bir ülke değil de olayları doğrudan belirleyen bir ülke anlayışı esastır. Bu geleneksel dış politikanın küresel ve bölgesel krizlerin çıkması durumunda bekle-gör anlayışı yerine Türkiye'nin krizlerin meydana gelmesindeki süreçte ve çözümünde etkili olması gerektiğine yönelik bir anlayıştır. Bu yaklaşım yeni dış politikanın ana prensibi olarak görülmüştür. Söz konusu bu yaklaşım iki temel sahadan oluşmaktadır. Birincisi, Türkiye'nin de dahil olduğu bölgede oluşabilecek kriz ve sorunların çıkmasından sonraki süreçte izleyeceği yoldan ziyade çıkan krizlere en başından itibaren doğrudan etkili müdahale edici politikalardır. İkincisi ise Türkiye'yi ilgilendiren doğrudan sorun ya da kriz olmaması durumunda dahi geleneksel dış politika anlayışıyla bölge ülkeleriyle geliştirilmeyen ilişkilerin bir yana bırakılarak, Türkiye'nin uluslararası ve tarihi konumu itibarıyla o bölgelerle ilişkili olması gerekliliğine yönelik politikalardır. Bu perspektife 2005 yılı Afrika açılımı örnek olarak verilebilir. (Yeşiltaş ve Balcı, 2011; s. 13-14)

Tutarlı ve Sistemik Çerçeve (Consistent And Systematic Framework) : Bu ilkenin mantığı ise her bölgede aynı ilkelere bağlı ve sistemli bir dış politika izlenmesidir. Yani Arap coğrafyasında da Avrupa coğrafyasında da aynı temel ilkelerle hareket edilmesidir. Batı ile olan ilişkiler yürütülürken, Doğu ile olan ilişkiler ondan kopuk olmamalı bir devamlılık arz etmelidir.

Yumuşak Güce (Soft Power) Dayalı Yeni Bir Diplomasi ve Söylem: Türkiye, 2000'li yıllarda büyük bir ekonomik atılıma girmiş ve GSYİH'sında (Gayri Safi Yurtiçi Hasıla) önemli derecede bir büyüme olmuştur. Bu durum hem ekonomik gelişiminin hem de daha önemli olmak üzere Türkiye'nin tarihsel ve kültürel bağlarının bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Dış politikada diplomasi, kültür, işbirliği, tarihsel birikim ve karşılıklı ekonomik bağımlılık gibi unsurların rol oynadığı bir anlayıştır. Özellikle "istikrar" anlayışıyla kurulu bu bakış açısı Türkiye'nin Ortadoğu ve yakın coğrafyasındaki politikalarının şekillenmesinde rol oynamıştır. (Yeşiltaş ve Balcı, s. 14) Yumuşak güç kavramını uluslararası ilişkilerde literatüre getiren Joseph Nye, yumuşak gücü, işbirliği içerisinde ve dikkat çekici öğeleri değerlendirerek karşısındakine dolaylı yoldan arzularını yerine getirme gücü diye vurgulamıştır. (Çavuş, 2012; s. 25) Türkiye de bu kapsamda dış politikasında akıllı ve inandırıcı politikalarla diğer ülkeleri ikna etmeye çalışmıştır. Türkiye bu perspektifle özellikle de Ortadoğu'nun yumuşak ve yükselen gücü olarak

görülmüştür. Ekonomik alanda yürütölen ilişkiler ve ihracat artışı, vizelerin karşılıklı kaldırılışı, karşılıklı resmi ziyaretlerin artışı, Türk dizi ve filmlerinin izlenmesi, THY seferlerinin arttırılması, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), Yunus Emre Vakfı, TİKA ve Kızılay vasıtasıyla yürütölen proje ve yardımlarla ve bölgede çıkan kriz ve sorunlarda Türkiye'nin arabuluculuk rolünü üstlenmesi yürütölen bu dış politika vizyonunun dış politikada uygulanmasını göstermektedir. (Sağsen, 2011; s. 60-61)

Davutoğlu'nun savunduğu bu metodolojik yaklaşımları pratiğe dökecek olan ise beş operasyonel ilkedir. Bunlar ise şöyledir:

Güvenlik ve Özgürlük Dengesi (Security And Freedom Balance) : Bir devlette nereye kadar özgürlük, nereye kadar güvenlik olmalıdır? sorusu çok temel bir tartışmadır. Davutoğlu da bu noktaya özellikle dikkat çekmektedir. Türkiye, 11 Eylül sonrası bütün dünyada sert güce (hard-power) dayalı tedbirlerin en üst düzeyde kendisini belli ettiği ve savaş tehdidinin Ortadoğu'da kendisini belli ettiği bir dönemde dahi demokratik açılımlarını yapmayı sürdürmüştür. Bu açıdan Türkiye'nin demokrasisi geliştikçe yumuşak gücü de artacaktır, denmektedir. Türkiye'nin çevresinde sadece askeri tedbirlerle değil, asker dışı tedbirlerle de etkili olabilme şansı artacaktır. Bu da güvenlik ve özgürlük arasındaki dengenin iyi sağlanması ile oluşacaktır. Ahmet Davutoğlu'na göre, Türkiye'nin güvenliği içeride ve dışarıda özgürlüklerin genişletilmesi ile mümkün olacaktır. Bu anlayış ile Türkiye bir yandan demokrasi hamlelerinde bulunmalı bir yandan da özgürlüğu güvenlik adına gözden çıkarmayan bir politika izlemelidir. Bu anlayışla Türkiye, 2011'den itibaren Ortadoğu ülkelerinde yönetimlerin değiştirilmesi hususunda meydana gelen toplumsal hareketlere demokrasinin teşvik edilmesi amacıyla destek vermektedir. (Gürevin, 2014; s. 25) Davutoğlu'nun sıklıkla kullandığı bu prensibe göre, siyasi anlamda yasal olan ve özgürlüklere saygı duyan yönetimler, sulh ve dengeye sahip olabilirler. (Balcı, s. 286) Davutoğlu, savunduğu bu ilkenin normatif boyutunu ise şu şekilde özetlemiştir: Sonuç olarak Türkiye, özgürlük ve güvenlik dengesini iç siyasal meşruiyeti ve felsefi, iyi ve güzel bir güvenlik düşüncesi geliştirebilirse, bu anlamda örnek bir ülke olacaktır. (Kanaş, 2014; s. 104)

Komşularla Sıfır Sorun Politikası (Policy Of Zero Problems With The Neighbours) : Dönemin en çok konuşulan dış politika ilkesi olarak komşularla sıfır sorun politikası temel olarak, Türkiye'nin etrafının düşmanlarla çevrili olması psikolojisinden kurtulup komşuları ile ilişkilerini

iyi düzeyde tutan bir ülke olması fikrini benimseyen bir yaklaşımdır. Tarihsel çerçevede bakıldığında batıda Bulgaristan ve Yunanistan ile güneyde Suriye ve Irak ile doğuda ise Ermenistan ve İran ile farklı konularda problemler yaşanmış ve kötü ilişkiler kurulmuştur. Bu bağlamda bu ilke ile var olan sorunların kabul edilip çözülmesi hedeflenmektedir. (Yeşiltaş ve Balcı, s. 17) Türkiye, çevresindeki birçok ülke ile iyi ilişkiler kurma anlayışını benimsemiş, var olan sorunların çözümü için çabalara girişmiş, karşılıklı vizeleri kaldırmış ve bölge ülkeleri arasındaki işbirliğini, dayanışmayı ve eşgüdümü güçlendirecek bazı ortak konseylerin kurulmasına da vesile olmuştur. Bu ilke ile amaçlanan Türkiye'nin eskiden beri komşularıyla olan sorunlu ilişkilerini bir şekilde çözmektir. Ancak bu durum çözülebildiğinde daha tutarlı ve daha dayanıklı bir dış politika yürütülebilecektir. Komşularla sıfır problem ilkesi başka dış politik ilkelerin de kullanımına sebep olmuştur. Bunlardan birincisi "yumuşak güç" ilkesi olmuştur. Diğer iki ilkeyi tamamlayan bir başka ilke ise, "ekonomik ilişkilerin öncelikli kılınması" olmuştur. (Balcı, s. 259) Öte yandan en çok savunulan bu temel ilke aynı zamanda dönemin en çok tartışılan ve eleştirilen de ilkesi olmuştur. Bu ilke gerçekçi olmayan, hayalci, fazla iyimser olduğu ve içerdiği bütüncül yaklaşımdan hareketle eleştirilmiştir. (Kohen, 2010; s. 1) Bu noktada örnek olarak bu dönemde Ermenistan ile normalleştirilmeye çalışılan ilişkiler Azerbaycan'ı huzursuz etmiş, İran ile oluşturulan yakın temaslar da İsrail'i rahatsız etmiştir. Komşularla sıfır sorun politikası uygulamada başarısız olmuş ve Irak, Yunanistan ve Ermenistan ile ilişkilerde istenilen sonuç hiçbir zaman alınamamıştır. (Gürevin, s. 31)

Proaktif ve Önleyici Diplomasi (Proactive And Preventive Diplomacy) : Proaktif dış politika, gelişmeleri öngörüp, istenmeyen sonuçların ortaya çıkmasına engel olup, buna yönelik tedbir almak ya da daha iyi bir pozisyon elde etmek için en başından belli bir tavır almak, harekete geçmek anlamına gelir. Bu politika her anlamda analitik bir düşünce, karar alma ve eylem sürecidir. (Şener, 2013; s. 1) Türkiye'nin yakın çevresinde meydana gelen sorun ve krizlerin çözümünde diğer ülkelerle münasebetlerin ilerletilmesinde öncü rol oynamasını amaç edinen bir diplomasi çeşididir. Bu ilkeye göre, çevrede meydana gelen sorunlar, gelişmeler sonuçta ülkenin içindeki gelişmeleri de yakından ilgilendirdiği için dış sorunları göz ardı etme lüksümüz yoktur ve bütün imkânlar başkalarının problemlerinin çözümünde kullanılmalıdır. Dolayısıyla sorunlar, krizler ve onların çözümleri global bir karaktere sahip olmakta ve başkalarını ilgilendiren gelişmeler bizi de alakadar etmektedir. Bu doğrultuda kendi güvenliğimiz için gerçekleştireceğimiz en mühim hareket başkalarına emniyet problemlerini çözebilmelerinde destek olmaktır. Reaksiyoner anlayış yerine aksiyoner dış politika ile hareket edilmelidir. (Oğuzlu, 2009; s. 45-46) Bu ilkeyle Türkiye hem bölgesel hem küresel düzlemde yaşanan her çeşit sorunun çözümünde etkin rol oynamayı

hedeflemiş fakat arzu edilen başarı uluslararası konjonktürün menfi tepkileri ve etkileri ile sağlanamamıştır. (Gürevin, s. 34) Özellikle bu ilkenin dış politikaya yansıyan sonuçları Arap-İsrail, Suriye-İsrail, İran-Batı ve Boşnak-Sırp anlaşmazlıklarında Türkiye'nin arabuluculuk yapmak istemesidir. Bu alanda örnek ise Balkanlarda izlenen dış politika verilebilir. (Yeşiltaş ve Balcı, s. 15)

Çok Boyutlu - Çok Kulvarlı Dış Politika (Multi-dimensional Foreign Policy): Bu ilke ile Türkiye, doğu-batı, kuzey-güney gibi birçok jeokültürel havzanın arasında bulunmaktadır. Türkiye dolayısıyla bu havzalarla ve tüm komşularıyla güzel münasebetler geliştirebilirse bölgesel bir güç olabilir. Türkiye'nin çok yönlü dış politika ilkesini Davutoğlu, "ok ve yay" tasviriyle dile getirmiştir. Bu tasvire göre Türkiye, yayını Asya'ya doğru ne kadar iyi gererse okta ileriye o denli hızla gider. Bu şekilde Davutoğlu, Türkiye'nin doğusuna ayakları sağlam basamazsa gözlerini ve ufkunu Batı'ya çevirebilmesinin zor olacağını açıklamıştır. Davutoğlu bu ifadeleri ile Türkiye'nin tek boyutlu politika izlemesinin olumlu sonuçlar doğurmayacağını dile getirmiştir. (Erkul, 2013; s. 36) Bu ilke ile tek bir yere bağlı kalmamak, dış politikada tek bir ülkeyi ya da odağı tek eksen olarak belirlememek veya en azından tarafların biri ile sürdürülen ilişkilerin diğerlerine kapıyı kapatmak anlamına gelmemesini sağlamaktır. Çok yönlü ilişkiler birbirinin alternatifi olmamış tamamlayıcısı olmuştur. (Kanaş, s. 109) Çok boyutlu dış politika ilkesi, Türkiye'nin "merkez ülke olma" düşüncesinin getirdiği mecburi bir sonuç olarak ta görülmektedir. Ülkelerle olan ilişkilerin hiçbirisi diğerine alternatif olarak görülmemiş ve gösterilmemiş olduğu gibi, aynı zamanda bir tarafa fazla ağırlık verildiği gibi diğer tarafla olan dengeyi bozmaması da bu politikanın bir diğer önemli özelliği olmuştur. (Yeşiltaş ve Balcı, s. 16-17) Kısaca bu ilke Türkiye'nin, sınırlı ve zayıf bölgesel güç pozisyonundan seçeneği fazla ve esnek bir bölge gücüne doğru yürümesini anlatmaya çalışmaktadır. (Kanaş, s. 110)

Ritmik Diplomasi (Rhythmic Diplomacy) : Bu ilke ile uluslararası örgütlere daha yoğun bir katılım ve daha fazla inisiyatif almaya yönelik bir yaklaşım vardır. Yani Türkiye'nin üye olabileceği, coğrafi konumu bağlamında üyelik statüsünü elde edebileceği her örgüte üye olması, uluslararası kuruluşlarda varlığını net bir şekilde ortaya koyması ve bu bağlamda daha fazla inisiyatif alması ve bunu da daha yoğun bir diplomatik ilişkiler ağıyla birlikte gerçekleştirmeye dönük hareket etmesidir. Davutoğlu ritmik diplomasiyi Türk dış politikasının durağan diplomasi anlayışından dinamik koşullara intibak etmesini sağlayacak ilke olarak düşünmüştür. Türkiye'nin bölgesinde

merkez ülke olmasının yanı sıra küresel anlamda da aktör olmayı hedeflemesinden dolayı her türlü uluslararası konuya müdahil olması ve tüm uluslararası örgütlere aktif bir şekilde katılımı gerekmektedir. Ahmet Davutoğlu'na göre Türk dış politikası ritmik diplomasi için küresel pozisyonunu destekler nitelikte ögelere sahiptir. Ancak bu ögelerin etkili bir stratejik planlama içerisinde kullanılması gereklidir. Bu bakış açısıyla Davutoğlu, NATO'nun Türkiye'nin ABD ile ilişkilerini öne alan Atlantik ilişkisini, İslam Konferansı Örgütü'nün (İKÖ) ise tarihi etki sahasını da içeren Asya ve Afrika derinliğindeki doğu ve güney ilişkisi bakımından mühim stratejik araçlar olduğunu ifade etmektedir. (Sarı, 2012; s. 60-61) Türkiye'nin Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde 2010 yılında, Kuzey Kore, Afganistan ve Teröre Karşı Savaş komisyonlarında bulunarak, liderlik yapması 'ritmik diplomasinin' ritmine delil olarak sunulmuştur. (Aybar, 2014; s. 5)

Davutoğlu'nun dış politikada savunduğu ve uygulamaya çalıştığı ilkelerle, ulaşmak istediği hedefler son derece idealist, Türkiye'nin gücüne güvenen ve bu güçle birlikte de olabildiğince aktif olmasını öngören bir politikadır. Bu özgüvenin sebebi ise Türkiye'nin jeostratejik ve jeopolitik konumundan güç alan, çok kimlikli tarihsel geçmişe sahip olan ve bu unsurlar sayesinde de çok farklı bölgelere ulaşabilecek bir devlet olduğu kabulünden kaynaklanmaktadır.

Ahmet Davutoğlu dönemi Türk dış politikasında temel alınan bu ilkelere, 2010'da "düzen kurucu aktör", 2012 yılında "değer odaklı", "vizyon temelli", "özgüvene dayalı" ve "özerk dış politika" ilkeleri eklenmiştir. Son zamanlarda Türk dış politikasının genel anlamda yönünü, eğilimini ve Türkiye'nin tüm dünyaya karşı tutumunu yani uluslararası sistemdeki varlığını ve kimliğini belirleyen bu dış politika ilkeleri olmuştur. Son dönemlerde yaşanan Türk dış politikasındaki değişimde bu ilkeler büyük oranda kaynaklık etmiş ve yol göstermiştir. (Kurubaş, s. 1422)

2. Davutoğlu Dönemi Türk Dış Politikası (2009-2016)

Davutoğlu benimsediği politikalar doğrultusunda sadece komşuları ile değil, uluslararası örgütler ile de ilişkilerini iyileştirmeyi hedeflemiştir.

Bu bağlamda ilişkilerin düzelmesi adına önem verilen ilk uluslararası örgüt 'Avrupa Birliği' (AB) olmuştur. AKP döneminde Türkiye'nin üyelik müzakerelerine başlanması konusunda bir adım atılmış ve Türkiye üyelik yolunda önemli bir yol kaydetmiştir. Buna göre Aralık 2004'teki zirvede AB eğer Türkiye'nin siyasi kriterleri tam anlamıyla sağladığına inanırsa, katılım

müzakerelerine başlanılacağını belirtmiştir. Hükümet bu tarihe kadar gerçekleştirdiği 2001 ve 2004 yılında yapılan anayasa değişiklikleri ve uyum paketleri ile gerçekleşecek zirvede üyelik sürecinin başlatılacağına inanmıştır. (Balcı, 2015, s. 270)

Müzakerelerde Kopenhag kriterlerine kusursuz bir uyum sağlanması istenmiş ve Türkiye'ye insan haklarının korunmasını sağlayacak bir ortam yaratma sorumluluğu verilmiştir. Türkiye bu kriterleri yerine getirebilmek adına gerek müzakereler öncesinde gerek müzakereler sonrasında bir takım anayasa değişiklikleri ve uyum yasa paketleri düzenlemeleri gerçekleştirmiştir. (Köse, 2010, s. 54)

AB'ye uyum süreci kapsamında 2001 yılında anayasada AB'ye tam üyelik açısından, ekonomik ve siyasi kriterlerin karşılanması adına, demokratik standartlara ve evrensel normlara uygun, insan hakları ve hukukun üstünlüğünü ön plana çıkarmaya çalışan bir takım değişiklikler yapılmıştır. (TBMM Tutanak, 2001)

2004 yılına gelindiğinde ise anayasanın dokuz maddesinde değişiklik ve bir maddesinin de kaldırılmasını sağlayan 5170 sayılı kanun, 22 Mayıs 2004 tarihinde yayınlanan Resmi Gazete ile yürürlüğe girmiştir. Bu yapılan değişikliklerde en dikkat çekici madde ise ölüm cezasını kaldıran beşinci madde olmuştur. (Resmi Gazete, 2004)

17 Aralık 2004'te toplanan Brüksel Zirvesi'nde AB, Türkiye ile 3 Ekim 2005 tarihi itibari ile müzakereleri başlatma kararı almıştır. 2005 yılında müzakerelerin başlamasına rağmen bu tarihten itibaren üyelik ile ilgili aktif seyreden politika yerini durgun bir politikaya bırakmıştır. Bunun başlıca sebebi ise AKP iktidarının artık eskisi kadar AB'ye ihtiyaç duymamasıdır. (Balcı, s. 271-272)

AB'nin ardından bir diğer önem verilen uluslararası örgüt ise 'Birleşmiş Milletler' (BM) olmuştur. Bu anlamda Türkiye, uluslararası barış ve güvenlik konularında en üst ve en güçlü organ olarak görülen BM Güvenlik Konseyinin 2009-2010 dönemi geçici üyeliği için birçok ülke ve bölgesel düzeyli uluslararası örgüt nezdinde kulis ve diyalog çalışmaları düzenlemiştir. Türkiye geçici üyeliği kazanmakla, uluslararası diplomasinin güç merkezinde yer alarak dünya politikasının yönlendirilmesinde söz söyleme hakkına sahip olmuştur. (Akgün, 2009, s. 29)

Bu süreç içerisinde ilişkilerin düzenlenmeye çalışıldığı bir diğer ülke ise Ermenistan olmuştur. Türkiye açısından Ermenistan'a dair en büyük problem, Ermenistan'ın 1915 yılında Osmanlı Devleti tarafından gerçekleştirilen tehcirin soykırım olarak tanınmasını istemesidir. Davutoğlu'nun takip ettiği "Komşularla Sıfır Sorun Politikası" gereğince, Ermenistan ile olan kötü ilişkilerde de bir takım düzenlemeler yapılma kararı alınmış ve Ermenistan ile olan sorunlar ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır.

Türkiye'nin sorunlarını çözmek istediğinin göstergesi olarak 16 Ekim 2003 yılında Ermenistan'a hava sahasını açtığını söyleyebiliriz. Başka örnekler verecek olursak 24 Temmuz 2008'de Abdullah Gül, Ermenistan'ın işgalden vazgeçerek Gürcistan-Türkiye-Azerbaycan arasındaki demiryolu anlaşmasına katılmasını istediğini belirtmiştir. Sorunsuz politika bağlamında dönemin cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Ermenistan Başkanı Serj Sarkisyan tarafından davet edildiği iki ülkenin milli takımları arasında 6 Eylül 2008'de gerçekleştirilen futbol maçına katılarak Ermenistan ile olan ilişkilerin normalleştirme sürecinin en etkili adımını atmıştır. (Özdaşlı&Asker, 2015; s. 66-67)

İsviçre'nin arabuluculuğunda gerçekleştirilen Ermenistan ve Türkiye arasındaki görüşmeler Ağustos 2009'da "Diplomatik İlişkilerin Tesisi" ve "İkili İlişkilerin Güçlendirilmesi" protokolleri ile sonuçlanmıştır. İlk protokolde, sınırların karşılıklı olarak açılması kararı verilmiş, ikinci protokolde ise 1915 yılında yaşanan olayları inceleyecek bir tarih komisyonu ve iki ülke arasındaki diğer sorunların incelenmesi adına bir genel komisyon kurulmasına karar verilmiştir. Bu her iki protokol 10 Ekim 2009'da imzalanmış olsa da, hem kamuoyu baskısı hem de Türkiye-Azerbaycan ilişkilerinin seyrinin kötüleşmesi sebebiyetiyle rafa kaldırılmıştır. (Balci, s. 302-303)

Türkiye'nin Ermenistan ile süren bu yakınlaşmaları pek tabii ki Azerbaycan'ı rahatsız etmiştir. Bursa'da oynanan bir maç öncesinde Azerbaycan bayraklarının stada alınmaması ve hatta çöplere atılması üzerine Türkiye-Azerbaycan ilişkileri iyice gerilmiştir. Azerbaycan bu olaya karşılık olarak Bakü'deki Türk Şehitliği Abidesi'ndeki bayrakları ve üç gün ardından Bakü Türk Büyükelçiliği'ne ait olan Din Müşavirliği binasının önündeki Türk bayraklarını indirerek yanıt vermiş ve böylece iki ülke arasında bir "bayrak krizi" yaşanmıştır. (Özdaşlı&Asker, s. 69)

Türkiye'nin Ermenistan ile yakınlaşmalarının sonucu olarak maddi kayıp da yaşamıştır. Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, Türkiye'nin Azerbaycan'dan aldığı doğalgaz fiyatının piyasa ve sözleşmeye göre tekrar

gözden geçirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bakanlar düzeyinde yapılan müzakerelerde Türkiye'nin bin m³ doğalgaz için 300 dolar vermesi kararlaştırılmıştır. Bu müzakerelerden önce ise Türkiye aldığı her bin m³ doğalgaz için 120 dolar vermekteydi. Türkiye'nin Azerbaycan'dan aldığı doğalgazın fiyatının artması da Türk-Ermeni yakınlaşmasının olumsuz sonuçlarından biri olmuştur. (Asker, 2010; s. 3)

Komşu ülke Yunanistan ile olan ilişkilerin iyileştirilmesi de hükümetin önceliklerinden biri olmuştur. Bu sürecin olumlu bir yansıması ekonomik açıdan olmuştur. Yunanistan ile olan ticaret hacmimiz 2011 sonu itibariyle 4,1 milyar dolara, 2012'nin ilk yedi ayında ise 2,5 milyar dolara gelmiştir. Türkiye, Yunanistan için üçüncü; Yunanistan da Türkiye'nin dokuzuncu büyük ihracat pazarı haline gelmiştir. Turizm alanındaki artış ta devam etmiş ve 2012'nin ilk 6 aylık döneminde Yunanistan'a giden Türk vatandaşlarının sayısı 2011 yılına göre %11,3 oranında artış göstermiştir. (Davutoğlu, 2013; s. 48)

Türkiye'nin komşusu Yunanistan ile geçmişten beri süregelen en büyük sorunu ise Ege Denizi meselesidir. Bu sorun için Ahmet Davutoğlu şunları belirtmektedir:

Komşumuz Yunanistan'la yürütölen diyalog sürecinin, iki ülke arasındaki tüm problemlerin çözümüne yardımcı olması amaçlanmaktadır. Bu anlamda hükümetimiz, Ege Denizi'nin, Türkiye ile Yunanistan arasında bir dostluk ve işbirliği denizi haline gelmesini istemekte ve Ege'de yaşanan problemlere, ulusal menfaatlerimizden taviz vermeden, uluslararası hukuka yakışır bir biçimde ve ülkemizin meşru hakları ve hayati çıkarları doğrultusunda kalıcı ve adil çözümler bulunmasını amaç edinmiştir. (Davutoğlu, s. 48)

Türk hükümeti garantörü olduğu Kıbrıs Türk Tarafı içindeki var olan problemleri çözmeye hazır olduğunu bu dönemde göstermiştir. Türk hükümeti tarafından çözümsüzlüğün sebebinin iki taraf arasındaki karşılıklı güvensizlik olduğu düşünölmüş ve bunu giderici önlemler alınması gerektiği belirtilmiştir. Bu yaklaşım hem taraflar hem de BM tarafından kabul edilmiştir.

Her ne kadar Yunanistan ile Ege Denizi Sorunu ve Kıbrıs Sorunu çözülememiş olsa da bu dönemde her iki ülkede ilişkilerini geliştirmeye önem göstermiştir. Davutoğlu, Yunanistan'a geçmişten farklı olarak yaklaşmış ve Yunanistan'ı daha ciddiye alarak AB üyelik sürecinde kazanılması gereken bir ülke olarak görmüştür. (Özoğuzlu, 2009; s. 47)

2009-2013 yılları arasında Türkiye, demokrasi ve insan haklarını ön plana çıkaran davranışlar sergilemiştir. Davutoğlu; Türkiye'nin sadece Batı-Doğu arasında köprü olmadığını her alanda politika üreten ve uygulayan ülke olduğunu söylemiş, bu dönem içerisinde ABD yakınlaşmasıyla birlikte Mavi Marmara kriziyle ortaya çıkan İsrail sorunu ve Türkiye'nin arabuluculuğunu yaptığı İran, Gürcistan meseleleri ile birlikte dış politikasını oldukça genişletmiştir. (Erdağ, 2013; s.177)

Türkiye'nin sorunlarının hala devam ettiği İsrail ile Davutoğlu döneminde hedeflenenin aksine iyi ilişkiler kurulamamış, iki ülke arasında sıkıntılar yaşanmıştır. Bunlar One Minute, Alçak Koltuk Krizi, Mavi Marmara Krizi olayları olmuştur. (Gürpınar, 2017; s.244) 2009 yılında Davos'ta Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın İsrail Cumhurbaşkanı Şimon Perez'e karşı "One Minute" olarak bilinen çıkışmasıyla İsrail ile ilişkiler gerginleşme dönemine girmiştir. 2010 yılında yaşanan "Mavi Marmara" krizi de iki ülke arasındaki ilişkilerin iyice bozulmasına neden olmuştur. İsrail Büyükelçisi iki ülke arasında görüş farklılıklarının yaşanabileceğini bildirmiş ve bunun normale döneceğini söylemiştir. İsrail büyükelçisinin bu olumlu değerlendirmesine rağmen iki ülke arasındaki ilişkiler iyi bir izlenim göstermemiştir. (www.tuicakademi.org,2018)

Mavi Marmara Krizi'nden bir yıl sonra ise Alçak Koltuk Krizi denen olay ortaya çıkmıştır. Türkiye'de yayınlanmakta olan 'Kurtlar Vadisi' ve 'Ayrılık' dizilerinde, çocuk katili olarak gösterildiğini iddia eden İsrail, bunun verdiği rahatsızlıkla ilişkileri zora sokmuştur. (Bakır, 2010; s.1) İsrail Büyükelçisi Oğuz Çelikkol ile görüşme yapan İsrail Dışişleri Bakanı, Çelikkol'u kendisinden daha aşağıda bulunan koltuğa oturtması 'Alçak Koltuk Krizine' sebep olmuş, bu olayla güvenin yok olmasından ziyade, asıl olay ise Gazze olayı olmuştur. (Akgün, 2014; s.4-5)

Gazze'ye gönderilmek için oluşturulan filo 750 aktivisti içerirken, Güney Kıbrıs, Mısır, Alman, Yunanistan, Fas, Kuveyt, İrlanda, Yemen, İsveç gibi 37 ülkenin katılımını da göstermiştir. (www.ihh.org.tr/mavi-marmara) İsrail'in Gazze'ye uygulamış olduğu abluka sonucunda bölgede yaşayan insanların birtakım temel ihtiyaçlara gereksinimleri doğmuş ve birçok devlet Gazze'ye ulaştırmak üzere yardım toplamışlardır. İHH İnsani Yardım Vakfı ve beş farklı uluslararası sivil toplum örgütü, 2010 yılının Mayıs ayında gemilerini yola çıkarmışlardır. 31 Mayıs 2010 tarihinde İsrail askerleri uluslararası sularda bulunan ve Türkiye'den gelen yardım gönüllülerini taşıyan Mavi Marmara isimli geminin etrafını sarmış, ateşe tutmuş ve gemiye el koymuştur. Gemiye el konulduktan sonra ise dokuz Türkiye vatandaşı hayatını kaybetmiştir. Türk hükümetinin bu olaya ilk tepkisi ise yaklaşık 2 ay sonra

Temmuz 2010'da İsrail askeri uçaklarının, Türk hava sahasına girmesini yasaklamak şeklinde olmuştur. Bir sene sonrasında ise İsrail büyükelçisi sınır dışı edilmiş, iki ülke arasındaki ilişkiler büyükelçilik düzeyinden ikinci kâtiplik düzeyine indirilmiş, İsrail ile olan tüm askeri anlaşmaların askıya alındığı açıklanmıştır. Böylelikle iki ülke arasındaki ilişkiler tamamen gerginleşmiş ve Türkiye bu durumun düzelmesini üç koşula bağlamıştır: İsrail'in Türkiye'den özür dilemesi, öldürülen Türklerin ailelerine tazminat ödenmesi ve İsrail'in Gazze'ye uyguladığı ambargoyu kaldırması. (Balcı, s. 299-300) Gerginleşen ortama rağmen Türkiye iyi niyetini gösterip 3 Aralık 2010 yılında İsrail'in tek başına söndürmekte zorlandığı yangında, Türkiye yangın söndürme uçaklarını göndermiştir. (www.sde.org.tr)

Mart 2013'te İsrail Başbakanı Benjamin Netanyahu'nun, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ı arayarak özür dilemesi ile ilişkilerde yumuşama dönemi başlamıştır. Tazminat ödenmesi konusunda ise Türkiye tarafından son hali hazırlanan anlaşma metni Netanyahu'ya sunulmuş ancak Netanyahu bu anlaşmayı imzalamamıştır. Gazze'ye uygulanan ambargonun kaldırılması konusu da Türk hükümetince sürekli dile getirilse de kaldırılmamıştır. (Hasanov, 2014; s. 2)

Ahmet Davutoğlu döneminin en önemli dış politika konuları arasında yer alan bir başka önemli gelişme ise, Arap Baharı olmuştur. Türkiye'nin dış politikası Ortadoğu'ya yönelik, komşularla sıfır sorun politikası benimsenmiş olsa da Arap Baharı büyük yankı uyandırmıştır. 2011 yılında Tunuslu bir genç Arap Baharının kıvılcımını başlatmış, Kuzey Afrika'yı ve Ortadoğu'yu etkilemiş, devletlerin bu süreçte aktif rol oynamasına neden olmuştur. (Zeren, Yılmaz, Akbulut, 2017; s. 1880) Türkiye, Libya, Mısır, Tunus'ta olan hareketlerin seçimle başa geçmesini desteklemiştir. Davutoğlu, anlaşmazlıkların kendi aralarında çözülmesinden yana değil "sıfır sorun politikası" değiminden vazgeçen revizyona uğramış politika izlemiştir. (Zeren ve diğerleri, 2017; s. 1885) Bu değişiklik, dışarıda daha fazla etkinliğini arttırarak ve Ortadoğu da belirsizlikler karşısında nasıl aktif davranacağı konusunda bir bakış açısına sahip olması gerektiğinin zorunda kalmasına neden olmuştur. (Oğuzlu, 2011; s. 15) Türkiye, Müslüman ülke olmasından dolayı İslam ülkelerine çağrıda bulunmuş ve gerekli reform yapmalarını istemiştir. Bu bölgelerde istikrarın ancak barışçıl bir ortamda huzur ve güvenlikle olacağını dile getirmiş, orantısız güç kullanımının olmaması gerektiğini, dini ayrılıkların olmamasını, toprak bütünlüğünü vurgulayıcı ifadelere yer vererek Ortadoğu'da oyun kurgulayıcı ve düzen sağlayan ülke konumuna geçmiştir. (Duran, Özdemir, 2012; s. 188-189) Ahmet Davutoğlu;

Arap baharının ilk günlerinden itibaren Türkiye'nin tavrının hep aynı olduğunu; ayrıca bölge halklarının demokrasi, yönetimde şeffaflık ile hukuk devleti talep ve isteklerine destek olduğunu dile getirerek Türkiye'nin gerçekleşen olaylara yönelik tavrını net bir şekilde ifade etmiştir. (Duran ve diğerleri, 2012; s.188) Türkiye'nin Ortadoğu ülkeleriyle ilişkisi; Mısır'ın Türkiye ile yakın politika yürütmesi, Libya ile ticaret alanında genişleyen ilişkiler, Tunus ile demokratik yapı için dönüşüme ve gelişmesi açısından girdiği ekonomik ilişkiler ve Suriye ise Türkiye ile yakın diyaloga sahip siyasi ve ticari alanda ilişkilerini gerçekleştirecek ülke konumunda olmasıdır. Türk dış politikası başarılı hamleleri ile ülkeler açısından liderliğini benimsetmiş, bölgesellikten küreselliğe giden yolda önemli adımlar atmış ülke olacaktır. (2013, <http://akademikperspektif.com>, 2018)

2011 yılında Esad, Orta Doğu'daki ayaklanmaların yeniçağa öncülük ettiğini savunmuştur ve Suriye'de yürüyüşler, gösteriler Der'a şehrinde başlayıp, diğer şehirleri de etkisi altına almış, Suriye'de bu Arap uyanışının etkisi altına girmiştir. Halkı ayaklandıran etkenler 1963 yılından beri devam eden olağanüstü hal, iktidar açısından Baas Partisi'nin yetkilerinin sınırlandırılması, bireysel haklara daha önem verilmesi gibi etkenler bu doğrultuda sıralanabilir. (Sandıklı, Semin, 2013; s. 195-196) Suriye'de, 15 Mart 'Öfke Günü' ilan edilmiş çünkü büyük çaplı protestolar bu günde yapılmıştır. 18 Mart ise isyanın Suriye başlangıcı olarak kabul edilmiş ve Cuma günü, namazdan sonra şehrin bazı yerleşkelerinde hükümete karşı eylemler gerçekleştirmişlerdir. (2013, <http://www.21yyte.org>) İç savaş sürerken Davutoğlu, bunun bir geçiş hükümeti kurularak sonuçlanabileceğini dile getirmiştir. Özgür Suriye Ordusu ise bu duruma sıcak bakmıştır. (Levent, www.bbc.com , 2012) Türkiye, Suriye Krizi olayında kendini koruyabilmek amacıyla uluslararası müdahalenin olması gerektiğini dile getirmiştir. Bu krizle birlikte mülteci sorunu patlak vermiş, artan göçlerle birlikte güvenlik ve ekonomik olarak kontrol sağlama zorlaşmıştır. Asıl olan Türkiye için bu bölge arasında tampon bölge oluşturmak ve etkin olarak oyun kurucu olmaktır. Davutoğlu'nun da söylemiyle 'merkez ülke' konumunda olmak demektir. (Ulu, 2014; s.70) Suriye Krizi, sığınmacılar ile birlikte Esad'ın terör örgütü PKK için sağladığı destek, Türkiye Suriye arasında olan ticari anlaşmaların bitmesi Türkiye'yi etkileyen unsurlar olmuştur. (Sandıklı ve diğerleri, 2013; s. 3) Beşar Esad'a karşı gösterilen tepkilerin sonucu Türkiye'yi harekete geçirmiştir. 26 Ocak 2012'de Davutoğlu, Esad'a çağrı yaparak Suriye'de olan olayların son bulması gerektiğini söylemiş, sonunun Kaddafi gibi olacağını dile getirmiştir. (Zeren ve diğerleri, 2017; s. 1885) 2012 yılında Kilis'te Suriye sınırının olduğu bölgede muhaliflerin Türkiye'ye kaçması sonucunda çatışma çıkmış, aynı yıl 'Hule Katliamı' meydana gelmiştir. Ve bunun sonucu ilişkiler askıya alınmış, Türkiye nota vermiştir. Türk F-4 uçağının düşürülmesi yeni tartışmaları

beraberinde getirmiş, 2012 yılının sonunda Türkiye NATO'ya başvurup Patriot füzelerini yerleştirmek istemiş ve kabul edilmiştir. Eylül 2013'te Suriye'ye ait helikopter sınır ihlali sonucu düşürülmüştür. 1 yıl sonra aynı ihlali yapan Suriye savaş uçağı Türkiye tarafından düşürülmüştür. 2015 yılında Şah Fırat operasyonu meydana gelmiştir. (Orsam, 2015, <http://www.orsam.org.tr/>) Davutoğlu'na göre Süleyman Şah Türbesi vatan toprağından ayrılmayacak toprak parçasıdır. Sosyal medya araçları kullanılarak, milliyetçilik duyguları ön plana çıkarılması hedeflenmiş, Davutoğlu'nun Türk Silahlı Kuvvetleri'ni yönlendirirken çekilen fotoğrafları ve Halep'te Türk bayrağının asılması ile devletin başarısı gösterilmiştir. (Zeren ve diğerleri, 2017; s. 1886)

İran ile Türkiye arasında en önemli konular ticari ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi yönünde olmuştur. İran Cumhurbaşkanı Yardımcısı, ticaret hacminin 2015'e kadar 30 milyar dolara ulaşacağını söylerken, Recep Tayyip Erdoğan bunun Türkiye ile İran'ı farklı konuma getireceğini söylemiştir. (Yetim ve Kalaycı, 2011; s. 92-93) Nükleer alanda Türkiye'nin de arabuluculuğıyla Brezilya'nın katılımıyla 2010 yılında bir zirve meydana gelmiştir. Anlaşmanın onaylanması gerekirken katılan Viyana Grubu, 10 Haziran 2010'da anlaşmayı reddetmiştir. (www.aljazeera.com.tr , 2014) İran ile Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı P5+1 arasında gerilimlerin meydana gelmesi sonucu yapılan anlaşma, İran için en önemli diplomatik bir anlaşma olmuştur. Bu uranyum değış tokuşunu içeren bir anlaşmadır. (www.mfa.gov.tr) Ahmet Davutoğlu İran için, İran - Türkiye diyalogunun mezhepsel sorunlar için en iyi diyalog olduğunu vurgulamış, İran'ın nükleer çalışmaları konusunda P5+1 ile yapılan memnuniyetini ifade etmiştir. Davutoğlu nükleer alanda oluşan sorunların çözümüne destek vermeye çalıştığını belirtmiştir. İfadelerine şunları da ekleyerek, nükleer silahı bölgemizde görmek istemiyoruz diyerek altını çizmiştir. Şimdi birlik zamanı diyerek siyasi ve ekonomik alanda ihtiyacın olduğunu ifade etmiştir. İki köklü devletin bölgesel anlamda istikrarın omurgası olacağını söylemiştir. (www.haberturk.com, 2013)

Davutoğlu dönemi Rusya ile ilişkiler incelendiğinde, Rusya ile olan ilişkiler 90'lı yıllardan bu yana değışim içerisinde olmuştur. Devlet başkanı Medvedev'in ziyareti ile üst düzey iş birliğı konseyi kurulmuş ve bunun neticesinde yeni bir döneme girilmiştir. (www.mfa.gov.tr) 2012 yılında Suriye krizinin derinleşmesi, Rus uçağının Ankara'da inişe zorlanması sonucunda uçaktaki eşyalara el konulmasına neden olmuştur. Bu konu, ilişkileri çok fazla gerginleştirmese de 2014 yılında Ukrayna Krizi Türkiye'nin tepkisine neden

olmuştur. (www.aa.com.tr) Bu kriz ABD, AB, Rusya ve Ukrayna arasında güç mücadelesine dönmüştür. Güç merkezi haline gelen Rusya için Kırım'ın bağımsızlığı oldukça önem teşkil etmektedir. Türkiye bu konuda mesafesini korumuş, Davutoğlu'nun söylemiyle, Kırım'da yapılan referandum kabul edilemez niteliktedir, demiştir. Bu sorunun barışçıl biçimde çözümlenmesini istemiştir. (Semerci, 2014, www.asem.org.tr) Türkiye dış politikasında ortasında bulunan riskleri gidermeyi benimsemiştir. Batının sorun karşısında çözüm üretmemesi burada dikkat edilmesi gereken en önemli olaydır. Türkiye, Kırım Tatarları konusunda da çalışmalar yapmak istemiştir. Fakat bunu Suriye'deki gibi doğrudan etkileyen kriz olarak görmemiştir. Daha çok ikincil planda öne çıkmıştır. (Kardaş, www.orsam.org.tr)

2015 Eylül ayında Rusya ile Suriye Krizi ve enerji konuları ele alınırken, aynı yıl içinde yapılan G20 zirvesinde iki ülkenin liderleri ile görüşme yapılmış fakat bu görüşmeden on gün sonra 24 Kasım 2015 tarihinde Türk hava sahasını ihlal eden Rus uçağı düşürülmüştür. (www.aa.com.tr)

24 Kasım günü Putin bu olayın iki ülke arasında ilişkiler bağlamında ciddi sonuçları olacağını dile getirmiş ve turizm şirketi olan Natali Tours Türkiye için turlarını iptal etmiştir. Rusya, Türkiye ile olan askeri diyalogun kesildiğini ifade etmiştir. Rusya, Türkiye'nin radikal İslamcılarının elinde olduğunu ve Rusya Başbakanı Medvedev'in de Türkiye'nin IŞİD'i koruduğunu bunun nedeninin petrol ticareti olduğunu söylemesi üzerine, Recep Tayyip Erdoğan hava sahamızı ihlal edenler özür dilemeli, terör örgütüyle asla hiçbir zaman işbirliği içerisinde olunmadığını bunların yalan olduğunu dile getirmiştir. Paris'te düzenlenen iklim zirvesi iki ülke ilişkilerinin düzelmesi açısından fırsat olarak görülmüştür. Fakat Medvedev yasaklı ürünler listesi yayımlayarak gerginliği arttırmış buna karşılık da Erdoğan konuşma zemininde buluşma çağrısı yapmıştır. (www.bbc.com)

Sonuç

Ahmet Davutoğlu Türk dış politikasına idealist bir şekilde yaklaşmıştır. Türkiye'nin gücüne, tarihsel geçmişine, jeostratejik konumuna ve sahip olduğu diğer özelliklerine inanarak bir takım ilkeler ve kavramlar geliştirmiş ve bunları dış politikada uygulamaya çalışmıştır. Davutoğlu dönemi dış politikada özellikle "yumuşak güç" ilkesi varlığını çok hissettirmiştir. Bu ilkesi doğrultusunda oldukça olumlu sonuçlar alınmıştır. Kendi döneminden sonra da bu ilke dış politikada uygulanmıştır. Dönemin en çok dile getirilen bir başka ilkesi ise "komşularla sıfır sorun politikası" olmuştur. Bu ilke başta olumlu sonuçlar vermiş gibi gözükse de bazı sorunlara yol açmıştır. Zira komşularla olan problemler çözülmeye, ilişkiler geliştirilmeye çalışılırken bu

durum diğer komşu ülkelerle olan ilişkilerde gerilimlere yol açmıştır. Ahmet Davutoğlu dışişleri bakanlığı ve başbakanlığı döneminde ve sonrasında ne kadar eleştirilirse eleştirilsin “Stratejik Derinlik” kitabında da geniş yer verdiği dış politika ilkelerini savunmuştur ve hala da savunmaktadır.

AKP hükümeti döneminde sadece komşularla, devletlerle olan ilişkiler önemsenmemiş aynı zamanda uluslararası örgütler ile olan ilişkilerde de iyileştirme yoluna gidilmiştir. Bunun en büyük örneği AB yolunda yapılan anayasa değişiklikleri ve uyum paketleridir. Ancak her ne kadar AB yolunda değişikliklere gidilse de 2005 yılı sonrasında AB hevesleri ortadan kalkmıştır ve aktif seyreden AB politikası yerini durgunluğa bırakmıştır. Ermenistan ile olan sorunlar da ortadan kaldırılmaya çalışılmış ancak Türkiye, Ermenistan ile ilişkileri düzeltirken Azerbaycan’ın tepkisini çekmiştir. Sonucunda ise iki ülke arasında “Bayrak Krizi” yaşanmıştır ve Türkiye maddi açıdan zarara uğramıştır. Yunanistan ile olan ilişkilerde ise her ne kadar temel sorunlarımız Ege Denizi ve Kıbrıs Sorunu çözülmemiş olsa da ilişkiler de iyileşme görülmüştür. İyi ilişkiler kurmaya çalışırken, ilişkilerimizin gerginleştiği bir diğer ülke de İsrail’dir. Yaşanan Mavi Marmara Olayı iki ülke arasındaki ilişkilerin tamamen gerginleşmesine ve diplomatik krizlerin yaşanmasına yol açmıştır.

Davutoğlu, dış politikada öncelikle komşularla sıfır sorun politikasını benimsemiş, mevcut ve müzmin sorunları çözmeye ve komşularla iyi ilişkiler gerçekleştirmeyi hedeflemiştir. Yeri geldiğinde devletlerarası arabuluculuk rolünü de oynamış ve bu noktada önemli katkıları olmuştur. Döneminde yaşanan Arap Baharı olaylarında demokratik hareketleri desteklemiş ve kendini bir aktör olarak ön plana atmıştır. Türkiye; Ortadoğu ülkeleriyle iyi ilişkiler kurmuşken, İsrail ve AB ile ilişkileri kötüye gitmiş, Rusya ile olan ilişkileri ise 2015 yılında gerginleşse de bölgesel çıkarlar ve politikalar ön plana çıkacağı zaman Recep Tayyip Erdoğan tarafından tansiyonu düşürme çağrısı yapılmıştır.

Kaynakça

(2015).

http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/12/151204_rusya_krizin_10_gunu,

Erişim Tarihi: 07.04.2018.

2000'li Yıllar Sonrası Türkiye-Suriye İlişkileri, Orsam, 09.07.2015.

<http://orsam.org.tr/orsam/gencorsam/11751?dil=tr> , Erişim Tarihi: 05.04.2018.

2013 Yılına Girerken Dış Politikamız,

http://www.mfa.gov.tr/site_media/html/butce_2013.pdf ,

Erişim Tarihi: 05.04.2018.

Akgün, B. (2009). Türk Dış Politikası ve Uluslararası Örgütler, Akademik Orta Doğu, Cilt:3, Sayı:2

Akgün, M., Gündoğar, S.S., Görgülü, A., (2014). Zor Zamanda Siyaset İsrail Türkiye İlişkileri, Tesev, s. 4-5.

Arap Baharı Sürecinde Türk Dış Politikası, (2013).

<http://akademikperspektif.com/2013/06/18/arap-bahari-surecinde-turk-dis-politikasi/> ,

Erişim Tarihi: 04.03.2018.

Asker, A. (Mart 2010). "Ermeni Açılımı" Sonrası Türkiye-Azerbaycan İlişkileri, 21. Yüzyıl Dergisi, Sayı:15

Aybar, S. (2014). Türkiye'nin Ortadoğu Politikası ve "Yeni Coğrafya" Algısı,

https://tr.boell.org/sites/default/files/downloads/sedat_aybar_persp.2_tr.pdf,

s. 5.

Bakır, B. (2010). Türkiye İsrail İlişkilerinde Son Nokta Alçak Koltuk Krizi, 21.

Yüzyıl Dergisi, Sayı 14, s.1.

Balcı, A. (2015). Türkiye Dış Politikası-İlkeler, Aktörler, Uygulamalar, Etkileşim Yayınları, İstanbul, s. 259-270-271-272-286-287-299-300-302-303.

Çavuş, T., (2012). Dış Politikada Yumuşak Güç Kavramı ve Türkiye'nin

Yumuşak Güç Kullanımı, <http://iibfdergisi.ksu.edu.tr/download/article-file/107654> , s. 25.

Davutoğlu, A. (2012). 2013 Yılına Girerken Dış Politikamız, Türkiye

Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanlığı.

Deniz, Ş., Özcan, M., Ahmet Davutoğlu: "Türk Dış Politikasına Etkisi ve Misyonu",

https://www.academia.edu/10234067/AHMET_DAVUTO%C4%9ELU_T%C3%BCrk_D%C4%B1%C5%9F_Politikas%C4%B1na_Etkisi_ve_Misyonu , s. 4.

Dışışleri Bakanı Davutoğlu'nun İran ile Varılan Nükleer Uzlaşı İle Güncel Dış Politika Gelişmeleri Hakkında Basın Toplantısı Metni http://www.mfa.gov.tr/bakan-davutoglu_nun-iran-ile-varilan-nukleer-uzlasi-ile-guncel-dis-politika-gelismeleri-hakkinda-basin-toplantisi-metni.tr.mfa , Erişim tarihi: 07.04.2018.

Duran, H., Özdemir, Ç., (2012). Türk Dış Politikasına Yansımalarıyla Arap Baharı, Akademik İncelemeler Dergisi, Cilt 7, Sayı, 2 Yıl, 188-189.

Erdağ, R. (2013). Kitap İncelemesi Ali Balcı, Türkiye Dış Politikası: İlkeler Aktörler Uygulamalar, Uluslararası İlişkiler Konseyi Derneği, Uluslararası İlişkiler Dergisi, s.177.

Erkul, Y., (Mayıs 2013). Türkiye'nin Ortadoğu'ya Yönelik Dış Politikasında Ahmet Davutoğlu Etkisi: Lider Düzeyi Analizi, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, s. 36.

Geçmişten Günümüze Türkiye İran İlişkileri (2014) <http://www.aljazeera.com.tr/dosya/gecmisten-gunumuze-turkiye-iran-iliskileri> , Erişim Tarihi: 07.04.2018.

Gürevin, E., (2014). 2000'li Yıllarda Türkiye ve Proaktif Dış Politika, Ufuk Üniversitesi SBE Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Uluslararası İlişkiler Bilim Dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, s. 25-31-34.

Gürpınar, B. (2017). Dış Politika Ve Kamuoyu: Mavi Marmara Krizi, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt:10 Sayı: 53, s.243.

Hasanov, E., (Kasım 2014). Mavi Marmara Sonrası Türkiye-İsrail İlişkileri, Ormer Perspektif Serileri, No:6.

İnat, K., Aslan, A., Duran, B., (Aralık 2017). AK Parti'nin 15 Yılı Dış Politika, Seta, 1.Baskı, İstanbul, s. 9.

İran Türkiye Diyaloğuna Davutoğlu Yorumu (2013). <http://www.haberturk.com/haber/haber/898061-iran-turkiye-diyaloguna-davutoglu-yorumu> , Erişim tarihi: 07.08.2018.

Kanaş, C., (2014). Ahmet Davutoğlu'nun Stratejik Derinlik Doktrini İle AKP'nin 2002-2009 Yılları Arasındaki Dış Politikasının Karşılaştırılması, İstanbul Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, s. 104-109-110.

Kardaş, Ş. Türkiye ve Ukrayna Krizi Suriye Krizinin İzdüşümleri, Türkiye ve Ortadoğu, <http://www.orsam.org.tr/files/OA/62/1sabankardas.pdf> , Cilt 6, Sayı 62, s. 5-6.

Kaya, E., (İlkbahar 2015). Dış Politika Değişimi: AKP Dönemi Türk Dış Politikası, KSBD, S.12, y.7, s. 73.

Kohen, S., (2010). Sami Kohen, Hayal İle Gerçek Arasında, Milliyet, 25, Aralık, 2010.

Köse, A. (2010). Avrupa Birliği'nin Türkiye'deki Azınlıklar Konusuna Yaklaşımının Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerine Etkileri, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Avrupa Birliği Anabilim Dalı Avrupa Birliği Programı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Kurubaş, E., (2014). Davutoğlu Dönemi Türk Dış Politikasının Geleneksel Dış Politika İlkeleri Açısından Analizi, II. Uluslararası Davraz Kongresi-Küresel Sorunlar ve Çözüm Arayışları, Bildiri, Isparta, s. 1416-1417-1422.

Levent, H., Türkiye'nin Adayı Faruk Şara Kimdir? (2012). http://www.bbc.com/turkce/haberler/2012/10/121008_portrait_shara.shtml , Erişim Tarihi: 05.04.2018.

Marmara Yola Çıktı, [Http://Www.Haberturk.Com/Yasam/Haber/518451-Mavi-Marmara-Yola-Cikti](http://www.haberturk.com/yasam/haber/518451-mavi-marmara-yola-cikti) , Erişim Tarihi:03.04.2018.

Mavi Marmara Öncesi Ve Sonrası Türkiye İsrail İlişkileri (2010). [Http://Www.Tuicakademi.Org/Mavi-Mavi](http://www.tuicakademi.org/mavi-mavi) .

Mavi Marmara, <https://www.ihh.org.tr/mavi-marmara> , Erişim tarihi: 03.04.2018.

Mehmet ,F.H., Türkiye Rusya İlişkilerinin Son 16 Yılı, (2016), <https://aa.com.tr/tr/turkiye/turkiye-rusya-iliskilerinin-son-16-yili/698807> , Erişim Tarihi: 06.04.2018.

Oğuzlu, H.T., (Eylül 2009). H. Tarık Oğuzlu, Türk Dış Politikasında Davudoğlu Dönemi, Ortadoğu Analiz, Cilt 1, Sayı 9, s. 45-46.

Oğuzlu, T. (2011). Arap Baharı ve Yansımaları, Ortadoğu Analiz Cilt 3, Sayı 36.

Özdaşlı, E., Asker, A., (2015). Qarabağ Azadlıq Təşkilatı Qarabağ Dünən Bugün və Sabah 14-cü elmi-əməli Konferansının Materialları, Bakı.

Özoğuzlu, T. (Eylül 2009). Türk Dış Politikasında Davutoğlu Dönemi, Ortadoğu Analiz, Cilt:1, Sayı:9.

Sağsen, İ., (Temmuz-Ağustos 2011). Arap Baharı, Türk Dış Politikası ve Dış Algılaması, Ortadoğu Analiz, Cilt 3, Sayı 31-32, s. 60-61.

Sandıklı, A., Semin, A., (2012). Bütün Boyutlarıyla Suriye Krizi ve Türkiye, Bilgesam, Rapor no:52, s.195-196.

Sarı, B., (2012). Türk Dış Politikasında Stratejik Derinlik Yaklaşımına Dair Teorik ve Pratik Uyumun Suriye Kapsamında Değerlendirilmesi, Gazi Üniversitesi SBE Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Ortadoğu ve Afrika Çalışmaları Bilim Dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, s. 60-61.

Semerci, İ.E., Ukrayna Krizi 21. Yüzyılda Batı İle Rusya'nın Güç Mücadelesi, (2014),

<http://asem.org.tr/tr/publication/details/2075/UkraynaKrizi21Y%C3%BCzy%C4%B1%E2%80%99da-Bat%C4%B1-ile-Rusya%E2%80%99n%C4%B1n-G%C3%BC%C3%A7-M%C3%BCcadelesi> , Erişim Tarihi: 06.04.2018.

Stratejik Düşünce Enstitüsü, Türkiye İsrail İlişkileri, (2011). <http://www.sde.org.tr/userfiles/file/TURKIYE%20ISRAIL%20ILISKILERI.pdf> , s.18.

Suriye Krizinin Kronolojisi, 21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü, (2013). <http://www.21yyte.org/arastirma/suriye-krizi-izleme-merkezi/2013/09/02/7192/suriye-krizinin-kronolojisi> , Erişim Tarihi: 04.04.2018.

Şener, B., (2013). Bülent Şener, Arap Baharı Sürecinde Türk Dış Politikasında Proaktiflik Yitimi, 21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü, 30 Temmuz 2013, <http://www.21yyte.org/arastirma/milli-guvenlik-ve-dis-politika-arastirmalari-merkezi/2013/07/30/7135/arap-bahari-surecinde-turk-dis-politikasinda-proaktiflik-yitimi> , Erişim Tarihi: 09.04.2018.

TBMM Tutanak Dergisi, (2001, 24Eylül). XXI. Dönem, 131.Birleşim, Cilt:70.

Tuğtan, M. A., (2016). Kültürel Değişkenlerin Dış Politikadaki Yeri: İsmail Cem ve Ahmet Davutoğlu, Uluslararası İlişkiler Akademik Dergisi, Cilt 13, Sayı 49, s. 13.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun, (2004, 22 Mayıs). Resmi Gazete (Sayı: 5170). Erişim Adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/05/20040522.htm#1> .

Türkiye-Rusya Uçak Krizi: 10 Günde Neler Yaşandı? http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/12/151204_rusya_krizin_10_gunu .

Ulu, C., (2014). Ahmet Davutoğlu Döneminde Türkiye Suriye İlişkileri, Adnan Menderes Üniversitesi SBE Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, s. 70.

Yeşiltaş, M., Balcı, A., (Kış 2011). AK Parti Dönemi Dış Politikası Sözlüğü: Kavramsal Bir Harita, Bilgi (23), s. 13-14-15-16-17.

Yetim, M., Kalaycı, R., (2011). Türkiye-İran İlişkileri Sıfır Sorun Mu Nükleer Sorun Mu Ortadoğu Cilt 5, Sayı 2, s.92-93.

Zeren, H. E., Yılmaz E.A., Akbulut, A. (2017). Dijital Çağda Davutoğlu Döneminden Günümüze Türk Dış Politikasının Sıfır Sorun Söylemi Bağlamında Analiz, Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF dergisi, Cilt 22, Kayfor 15 Özel Sayısı, s. 1880.